

CAPSULE DE TERIAC DESCOPERITE ÎN DOBROGEA

Gabriel CUSTUREA

În ultimii ani publicarea capsulelor de teriac a revenit în actualitate¹. Este de menționat că astfel de descoperiri de pe teritoriul românesc s-au aflat în atenția cercetătorilor încă de acum jumătate de secol².

Teriacul, medicament cu tradiție din epoca elenistică, avea în evul mediu târziu și perioada modernă reputația unui panaceu și din acest motiv prepararea și distribuția sa erau foarte importante. Un centru producător dintre cele mai faimoase era Veneția, de unde produsul se comercializa în întregul Orient³.

Nu fac obiectul intervenției noastre rețetele de teriac, care au circulat de-a lungul secolelor și nici descrierea tratamentului. Au făcut-o mai bine, atât specialiștii străini⁴ cât și români⁵, ajungând până în mediul virtual⁶.

Ca orice produs scump, cu căutare pe piață, substanța a fost masiv falsificată. În acest sens trebuie să amintim descoperirile din Bulgaria⁷ sau de la Mangalia⁸ și cazul a două piese descrise în nota de față, nr. 5 și 6. Pentru capsulele produse de farmacia Cedro Imperiale nu ne putem pronunța cu siguranță datorită stării precare de conservare a pieselor (nr. 3 și 4). Pe teritoriul nostru sunt cunoscute până în prezent produsele farmaciilor venețiene *Struzzo d'oro*, *Cedro Imperiale*, *Testa d'oro*, și *Aquila Nera*. Subliniem că ultimele două firme funcționează și în prezent la Veneția respectiv în nordul Italiei la Bolzano⁹.

În încheierea comentariului să remarcăm că prezența acestor capsule împreună cu greutatea de cântar de mică valoare constituie dovezi clare ale unui

¹ NICOLAE, 2004, p. 181-184; CÂNDEA, 2007, p. 232-335.

² SAUCIUC-SĂVEANU, 1940, p. 1-8; LAURENT, 1947, p. 205-217; VĂTĂMANU, 1967, p.183-188.

³ LAURENT 1947, p. 213-216; SAUCIUC-SĂVEANU, 1940, p. 4-6.

⁴ LAURENT, 1947, p. 217, cu bibliografia din secolele XVI-XVIII; CÂNDEA, 2007, p. 325-327.

⁵ VĂTĂMANU, 1967, p. 186-187.

⁶ <http://en.wikipedia.org/wiki/Theriac>.

⁷ GERASIMOV, 1963, p. 278, fig.1.

⁸ SAUCIUC-SĂVEANU, 1940, p.3.

⁹ [www.annunci.kataweb.it/.../salute-belezza/farmacie-erboristerie;](http://www.annunci.kataweb.it/.../salute-belezza/farmacie-erboristerie;www.initalia.it/en/cavalese.htm)
www.initalia.it/en/cavalese.htm.

comerț intens cu medicamente, cosmetice și mirodenii¹⁰. De asemenea, răspândirea acestor piese arată dezvoltarea economică a unor centre dobrogene – Constanța, Mangalia, Isaccea, Silistra, Târgușor-Ester-, ca și legăturile provinciei cu Veneția și posesiunile sale¹¹.

CATALOG

1. ● TERIACA F[ALLA]Q[VILA]NERAVEN.

Acvilă încoronată, spre dr.(heraldic), cu aripile desfăcute, sub aripa dr. semilună și punct (luna nouă și luceafărul ?).

Plumb, d: 24 mm; gr.4,5 mm ,G=9,00 g. Isaccea. Inv. 47361.

2. ● TERIACAFALLAQVILANERAVEN

Acvilă încoronată, spre dr(heraldic), cu aripile desfăcute, sub aripa dr. semilună și punct (luna nouă și luceafărul ?).

Plumb, d =24 mm; gr. 5,5 mm, G=10,31 g., Târgușor-Ester, Fn.

3. ● TERIACA·F·[ALCED]ROI[MPE]RIA[LE·]VEN

Acvilă bicefală cu aripile desfăcute așezată pe un cedru, flancată la dreapta și stânga de capete de lei.

Plumb, d=24,5 mm; gr. 7 mm; G=14,75 g, deformată, Isaccea. Inv. 47363.

4. ● TE.....VEN

Acvilă bicefală cu aripile desfăcute așezată pe un cedru, flancată la dreapta și stânga de capete de lei.

Plumb, d= 25,5 mm; gr.= 5 mm; G= 13,64 g, deformată, Isaccea. Inv. 47362.

5. ● IGO.OEWVIVTSOETINWNI

Acvilă încoronată, spre dr. (heraldic), cu aripile desfăcute, sub aripi două semilune cu punct (luna nouă și luceafărul ?). Acvila este mai zveltă decât la piesele nr. 1, 2.

Plumb, d= 24 mm; gr. =5,5 mm; G=7,62 g, Târgușor-Ester. Inv. 67704.

6. ● IUXWINTSOETINWNI

Acvilă încoronată, spre dr. (heraldic), cu aripile desfăcute. Sub aripa dreaptă semilună și punct (lună nouă și luceafărul ?). Acvila este mai zveltă decât la piesele nr. 1 și 2.

Plumb, d= 24 mm; gr. =5 mm; G.= 5,73 g, Târgușor-Ester. Fn.

¹⁰ CUSTUREA, 1995-1996, p. 323-324, nr. 1-4, 6-10; CUSTUREA, 1998, p. 307, nr. 1, 2; CUSTUREA, 2002-2003, p. 441, nr. 3-11.

¹¹ Un aspect important al legăturilor cu Veneția îl constituie și descoperirile monetare izolate sau în tezaure. Descoperiri izolate s-au făcut la Mangalia, cf. CUSTUREA 1983, p. 297, nr. 7, 8; Târgușor-Ester, cf. CUSTUREA, VERTAN, TALMAȚCHI, 1999, p. 356, nr. 2151-2152; Pecineaga (CT), cf. VERTAN, CUSTUREA, 1983, p. 307, nr. 838; passim, cf. *ibidem*, nr. 839. Monede venețiene de aur se găsesc în componența tezaurelor de la Eforie Sud (I), cf. VELTER, CUSTUREA, 2007, p. 122, nr. 1, 2 și Vadu, cf. IOSIPESCU, 1987, p. 26-27.

BIBLIOGRAFIE

CÂNDEA, 2007 - I.Cândeia, *Alcuni coperchi in piombo appartenuti a capsule di terica veneziana e conservati nel Museo di Brăila*, in *L'Europa Centro-Orientale e la Penisola italiana: quattro secoli di rapporti e influssi intersocietari tra Stati e civiltà (1300-1700)*, a cura di C.Luca e G.Masi, Brăila-Venezia, p. 323-335.

CUSTUREA, 1983 - G.Custurea, *Monede de aur medievale descoperite în Dobrogea*, Pontica 16 (1983), p. 295-298.

CUSTUREA, 1995-1996 - G.Custurea, *Câteva ponduri medievale descoperite în Dobrogea*, Pontica 28-29 (1995-1996), p. 323-328.

CUSTUREA, 1998 - G.Custurea, *Noi ponduri medievale din Dobrogea*, Pontica 31 (1998), p. 307-308.

CUSTUREA, VERTAN, TALMAȚCHI, 1999 - G.Custurea, A.Vertan, G.Talmațchi, *Descoperiri monetare în Dobrogea (XIII)*, Pontica 32 (1999), p. 347-365.

CUSTUREA 2002-2003 - G.Custurea, *Ponduri antice și medievale descoperite în Dobrogea*, Pontica 35-36 (2002-2003), p. 439-443.

GERASIMOV, 1963 - T.Gerasimov, *Olovni pohlupaceta za opakovka na Venețianski teriak*, Izvestija-Sofia, 26 (1963), p. 277-280.

IOSIPESCU, 1987 - S.Iosipescu, *O excepțională descoperire arheologică: Tezaurul monetar din cetatea Armanul Negru*, Magist., 21, 12, p. 26-28.

LAURENT, 1947 - V.Laurent, *Capsules métalliques de thériaque vénitienne a la testa d'oro*, BSH, 28 (1947), p. 205-217.

NICOLAE, 2005 - E.Nicolae, *O capsulă de teriac descoperită la Orheiul Vechi*, în *Simpozion de Numismatică. Dedicat centenarului Societății Numismatice Române (1903-2003)*, Chișinău, 26-28 noiembrie 2003. *Comunicări. Studii și note*, București, p. 181-184.

SAUCIUC-SĂVEANU, 1943 - Th.Sauciuc-Săveanu, *Inscripția unui capac de vas farmaceutic găsit la Mangalia*, RIR, 13 (1943), 2, p. 1-8.

VĂTĂMANU, 1967 - N.Vătămănu, *Teriaca în Țările Românești*, în *Farmacia*, 15 (1967), 3, p. 183-188.

VELTER, CUSTUREA, 2007 - A.M.Velter, G.Custurea, *Medieval Coins Hoards from 16th - 17th Century found in Dobruđa*, în vol. G.Custurea, M.Dima, G.Talmațchi, A.M.Velter, *Coin Hoards of Dobruđa, I*, Constanța, p. 115-293.

VERTAN, CUSTUREA, 1983 - A.Vertan, G.Custurea: *Descoperiri monetare în Dobrogea (V)*, Pontica, 16 (1983), p. 301-323.

CAPSULES OF THERIAC DISCOVERED IN DOBRUDJA

Abstract

The author presents six capsules of theriac discovered at Isaccea, nos. 1, 3, 4 and Târgușor-Ester, nos. 2, 5, and 6. These kind of pieces had been discovered at Constanța, Silistra and Mangalia and published 50 years ago.

Together with the original pieces we also find counterfeits, two of them being described by the author (nos. 5, 6). Testa d'oro, Struzzo d'oro, Cedro Imperiale and Aquila Nera are names of Venetian chemist's shops found on the territory of Romania, where these kind of products were mentioned.

The existence of these kind of objects, together with some small value weights, certifies the practice of a trade with medicines and cosmetics and the existence of some Venetian coins certifies, at the same time, the relations of this province with the city of Venice.

